

 lipka

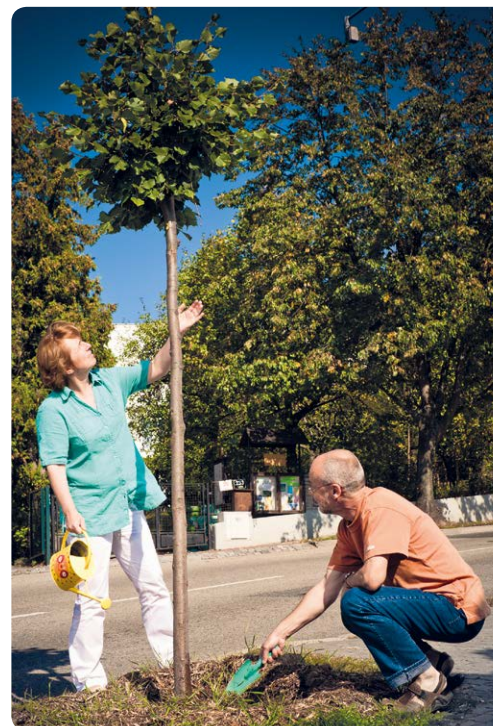
VÝROČNÍ ZPRÁVA 2012

Dobrý den každému čtenáři!

Pro neziskový sektor v České republice nebyl rok 2012 žádným posvícením, obzvláště pak v oblastech sociálních služeb a environmentální osvěty. Naši aktivitu a nasazení však tyto ztížené podmínky nikterak nenarušily. Lipka ani maličko nepolevila v setrvalém úsilí o lepší vztahy lidí k přírodě a k prostředí kolem nás. V následujících textech se můžete dočíst o množství uspořádaných akcí pro veřejnost i k dalšímu vzdělávání učitelů, o bezmála tisícovce ekologických výukových programů pro žáky všech stupňů škol včetně programů pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, o Lipkou zabezpečované vysokoškolské výuce, o úspěšné krajské soutěži diplomových prací, ale i o novinkách, jakými jsou například výukové programy vytvořené a provozované pro Otevřenou zahradu Nadace Partnerství či záplava publikací vydaných Edičním centrem Lipky. Dařilo se nám také naplňovat nebo se podílet na celkem 19 projektech financovaných z ESF, k naší radosti vzrostla činnost zájmových kroužků i počty pořádaných jarních i letních táborů.

Lipkový rok 2012 byl navíc také rokem „supersvatebním“ a úrodným i co do počtu nově narozených dětí lipkovým zaměstnancům – slavili jsme sedm svateb, z nichž dvě byly dokonce vnitrolipkové, a přišla na svět celkem tři miminka. Kéž jsou všechna zdravá k radosti nás všech!

Hana Korvasová a Aleš Máchal

OBSAH

1 SEZNAMTE SE S LIPKOU	3	6 VZDĚLÁVÁNÍ PEDAGOGŮ	24
Pět pracovišť Lipky	4	Informační systém pro pedagogy	28
Události roku 2012	5	Konzultace pro školy	28
2 VÝUKOVÉ PROGRAMY PRO ŠKOLY	6	Specializační studium	29
Novinky ve výukových programech	10	7 VYSOKOŠKOLSKÁ VÝUKA	30
Další aktivity pro školy	11	8 EDIČNÍ CENTRUM LIPKY	31
3 PROJEKTY LIPKY	13	Materiály vydané v roce 2012	31
Vybrané projekty realizované Lipkou	13	9 SPOLUPRÁCE S JIHMORAVSKÝM	
Lipka jako partner	19	KRAJEM	33
Lipka jako subdodavatel	19	10 FINANCOVÁNÍ A HOSPODAŘENÍ	
4 ZÁJMOVÁ ČINNOST	20	ORGANIZACE	37
5 OSVĚTA VEŘEJNOSTI	22	11 PODĚKOVÁNÍ	37

SEZNAMTE SE S LIPKOU

1

Lipka – školské zařízení pro environmentální vzdělávání je jednou z největších a nejstarších organizací v České republice, které se zabývají environmentální výchovou a vzděláváním dětí i dospělých. Lipka se své činnosti věnuje již 22 let. Původně se zaměřovala především na výukové programy pro školy, kroužky pro děti a vzdělávání učitelů. Později však rozšířila své aktivity o vysokoškolskou výuku, kluby pro dospělé, ekologické poradenství, osvětové akce pro veřejnost a také o tvorbu koncepčních materiálů pro Jihomoravský kraj. Lipku na jejích pracovištích denně navštěvují stovky zájemců o environmentální vzdělávání.

Lipka úzce spolupracuje s mnoha školami i s řadou univerzit a má statut fakultního zařízení Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Je příspěvkovou organizací řízenou Jihomoravským krajem a členským střediskem celostátní Sítě středisek ekologické výchovy Pavučina.

Naše poslání

Posláním Lipky je environmentální vzdělávání, výchova a osvěta dětí, mládeže a dospělých směřující k osvojování environmentálně příznivějších způsobů života.

Lipka nabízí své služby lidem, kteří se zajímají o šetrnější a odpovědnější přístup k přírodě a životnímu prostředí doma i ve světě.

PĚT PRACOVIŠŤ LIPKY

PRACOVIŠTĚ LIPOVÁ

Lipová se zaměřuje na environmentální vzdělávání prostřednictvím práce s přírodními materiály, starých tradic a rukodělných řemesel. Společně s dětmi pátráme po původu našich potravin a oděvů.

PRACOVIŠTĚ ROZMARÝNEK

Rozmarýnek je unikátním pro svou ukázkovou permakulturní zahradu, která tvoří základ všech jeho vzdělávacích aktivit pro školy i veřejnost. Dalšími tématy jsou zdravé bydlení a stavby z přírodních materiálů.

PRACOVIŠTĚ RYCHTA

Rychta se zaměřuje především na téma krajiny. Zabývá se jejím vývojem, složkami, vazbami i souvislostmi v ní a žáky vede k zamyšlení nad vlivy člověka na krajinu.

PRACOVIŠTĚ JEZÍRKO

Ježíčko je zaměřeno na vzdělávání o lese a nejčastěji o něm učí právě v lese. Tato nejlepší učebna umožňuje názorné učení a osvojování znalostí i probouzení citového vztahu k lesu díky aktivitám zaměřeným na smyslové vnímání přírody.

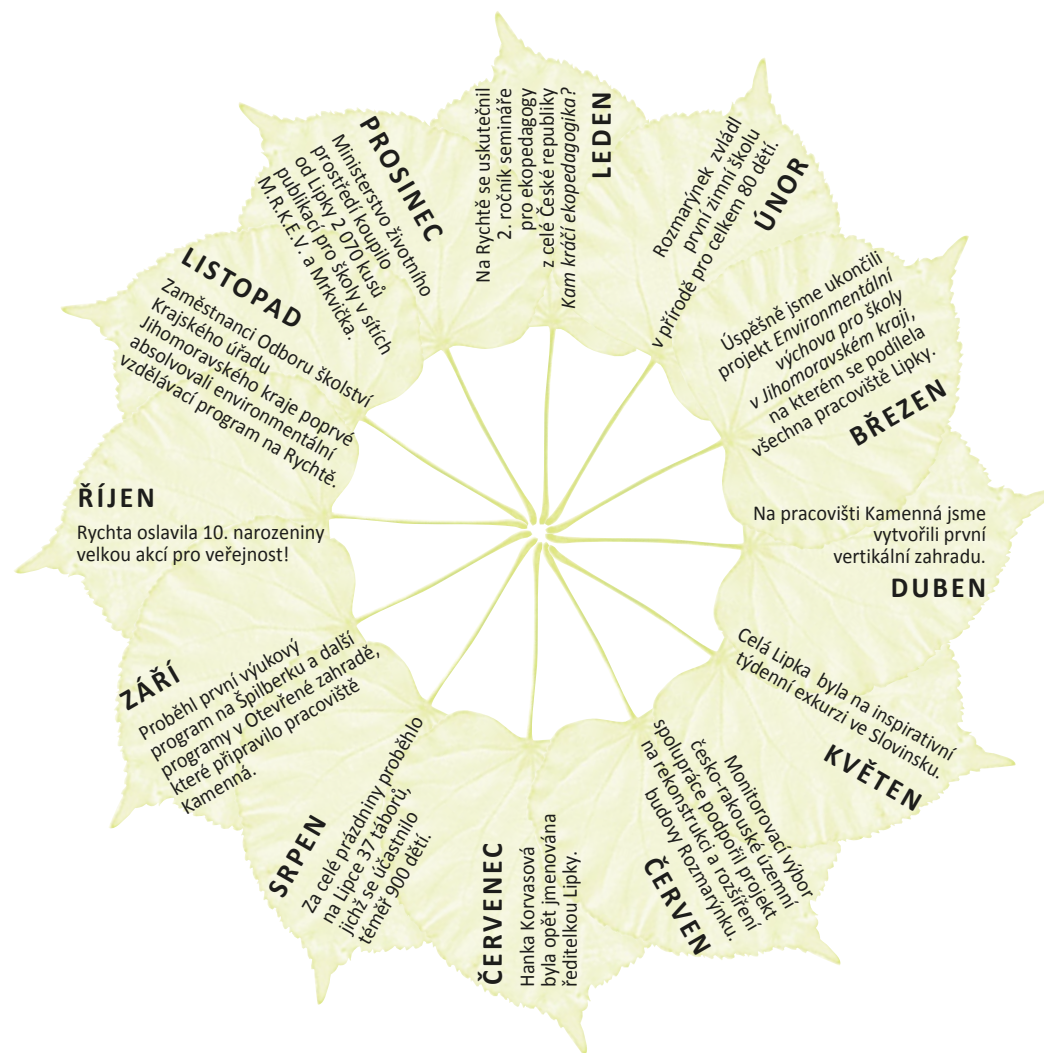

PRACOVIŠTĚ KAMENNÁ Vzdělávací centrum Aleše Závského

Kamenná se zaměřuje na vzdělávání dospělých, zejména pedagogických pracovníků, čímž je ojedinelá v rámci Lipky i celé České republiky.

UDÁLOSTI ROKU 2012

VÝUKOVÉ PROGRAMY PRO ŠKOLY

2

- 📌 **972** odvedených výukových programů
- 📌 **4 253** hodiny výuky
- 📌 **21 719** účastníků

Těžištěm činnosti Lipky byla jako každý rok environmentálně zaměřená výuka školních kolektivů prostřednictvím ekologických výukových programů pro mateřské, základní a střední školy. Tyto programy probíhaly v terénu nebo v interiérech a výukových prostorách pracovišť Lipky.

Všechna pracoviště Lipky nabízela v roce 2012 jednodenní (tří- a vícedenní) programy. Pracoviště Lipová se zaměřovalo především na výukové programy pro 1. a 2. stupeň základních škol, pracoviště Rozmarýnek a Jezírko realizovala programy pro mateřské a základní školy a pracoviště Rychta a Kamenná pro střední školy a 2. stupeň základních škol.

Pracoviště Rychta, Jezírko a Rozmarýnek nabízela v uplynulém školním roce rovněž pobytové výukové programy, pracoviště Rychta již tradičně pro střední školy a 2. stupeň základních škol, pracoviště Jezírko a Rozmarýnek pro 1. a 2. stupeň základních škol.

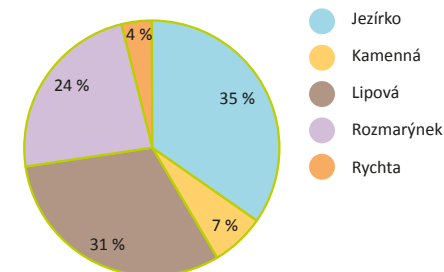
V roce 2012 navštívilo výukové programy Lipky celkem 21 719 účastníků.

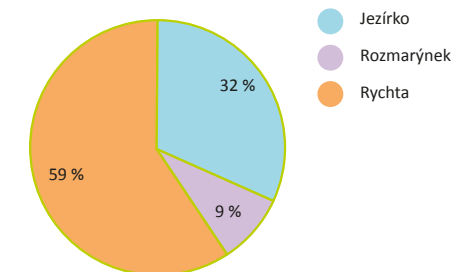
Pracoviště	Měsíce v roce 2012												Počet výukových programů	Počet hodin trvání	Počet dnů trvání	Počet účastníků	Počet účastnických hodin
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12					
Jezírko	33	27	40	27	36	24		4	25	43	42	22	323	1 064	323	7 916	25 869
Kamenná	4	4	3	7	5	3			4	14	11	6	61	201	61	1 217	4 063
Lipová	35	26	36	32	32	24			15	38	38	14	290	1 014	290	5 773	20 165
Rozmarýnek	14	17	24	24	33	24			22	24	22	15	219	764	219	4 749	16 545
Rychta	5	1	1	3	9	6			6	2	2		35	175	35	1 024	5 280
Celkem	91	75	104	93	115	81		4	72	121	115	57	928	3 218	928	20 679	71 922

Pracoviště	Měsíce v roce 2012												Počet výukových programů	Počet hodin trvání	Počet dnů trvání	Počet účastníků	Počet účastnických hodin
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12					
Jezírko			1	3	3	2			2	2	1		14	281	56	294	5 890
Rozmarýnek		1			1	1				1			4	117	23	171	5 202
Rychta		1	5	3	3	3			5	5		1	26	636	103	575	13 829
Celkem		2	6	6	7	6			7	8	1	1	44	1 035	182	1 040	24 921

Poměry jednodenních výukových programů na pracovištích

Poměry pobytových výukových programů na pracovištích

Přehled programů po pracovištích			
Lipová	Počet výukových programů	Počet účastníků	Počet účastnických hodin
Běžela ovečka			
Bude zima, bude mráz	3	70	245
Hospodářství u Šnofouse	53	1060	3710
Jak roste chléb	50	991	3469
Jako prase v žitě	2	35	123
Jarní probuzení	13	278	973
Jaro v přírodní zahradě	6	89	312
Kaňonem Kohoutovického potoka	1	22	77
Kavky	9	163	571
Letem světem	20	393	1376
Léto v přírodní zahradě	6	92	322
Mravencovo desatero	2	67	201
Návštěva u babky bylinářky	26	532	1862
Nech brouka žít	4	89	312
Otisky času	3	47	165
Podzim v přírodní zahradě	5	92	322
Přílnu ke lnu	1	30	105
Půda není nuda	16	355	1243
Růženin lom	2	38	133
Strom	11	225	788
Vánoční program	1	20	70
Vodník Jezerníček vypravuje	1	14	42
Zázrak zrození I	10	207	725
Zázrak zrození II	1	17	60
Zimní spáči	15	296	1036
Zvířata v zimě	3	52	182
Život v rybníce	16	315	1103

Rozmarýnek	Počet výukových programů	Počet účastníků	Počet účastnických hodin
3D Motýli	5	109	382
3D Pavouci	7	141	494
3D Příroda	8	163	571
3D Vesmír pod našima nohama	2	22	77
Co vyprávěl starý pařez	2	56	196
Čarodějné býlí	19	424	1484
Do zahrádky za zvířátky	8	231	786
EVP mix	1	73	2847
Ferda Mravenec ve vodní říši	17	388	1358
Ferda v přírodě	2	79	1690
Hořká chuť čokolády	6	104	364
Jedy a léčiva z přírody	16	282	987
Kamenný vrch	5	109	382
Kauza prýgl	1	13	46
Komu chutná prales	1	14	49
Noční sousedé	7	152	532
Pohár vody	24	496	1736
Před dubem, za dubem	27	571	1945
Příroda za humny	2	35	123
Reportéři přírody	1	19	665
Špetka domácí ekologie 1	8	186	651
Údolí oddechu	14	423	1481
Vánoce	13	249	872
Velikonoce	15	311	1089
Zahrada, samá zahrada	1	13	46
Zahrado, prostří se	6	124	434
Zvířata v ulicích	5	133	466

Přehled programů po pracovištích			
Rychta	Počet výukových programů	Počet účastníků	Počet účastnických hodin
Dotekem k poznání	3	73	201
Ekologie do kapsy	1	28	98
Josefovské údolí	6	170	850
Modulový kurz	1	24	576
Moravský kras od severu k jihu	5	157	1028
Na výletu v arboretu – projekt	2	57	342
Poklady Jihomoravského kraje	1	37	130
Projektový den s mokřadem	1	5	15
Příroda a čas	1	30	930
Příroda naostro	16	354	7935
Putování k propadání	8	269	1546
Tajemství dutých skal	1	20	100
Týden pro udržitelný život	5	109	2533
Údolí kostí	1	36	180
Vetřelci mezi námi – invazní druhy	2	46	161
Výprava do doby ledové	2	77	385
Za humny	1	32	160
Zeměpis – brána do krajiny	2	46	1472
Zimní přírodou	1	12	384
Život na (ve) vápenci	1	17	85

Kamenná	Počet výukových programů	Počet účastníků	Počet účastnických hodin
Hořká chuť čokolády	1	20	70
Kdo je za vodou?	3	45	158
Klimatizace aneb Něco je ve vzduchu	2	43	151
Mobil	6	91	215
Není těžký chodit pěšky	3	66	231
Občanská angažovanost	1	15	23
Regulační ekosystémové služby	2	37	130
Sex je náš	20	454	1589
Silný kafe	4	83	291
Špilberk – známý i neznámý	9	183	641
Životní styl budoucnosti	4	77	217

Jezírko	Počet výukových programů	Počet účastníků	Počet účastnických hodin
Barvy přírody	12	302	906
Co se děje v lese	9	173	3460
Co skrývá les	9	165	669
Dřevěný svět	25	631	1878
Jak roste les	8	169	592
Jaro v lese	5	165	556
Kdo bydlí v lese?	25	662	1919
Les – srdce přírody	9	183	641
Les a klimatické změny	3	73	256
Les všemi smysly	4	69	207
Lesní stezka pro skřítky	7	202	606
Mravencovo desatero	41	1249	3852
Na kameni kámen	18	380	1330
Návštěva ve včelím úle	22	583	1860
Oheň, voda, vítr	2	39	790
Podzim v lese	5	89	312
Potravní vztahy a fotosyntéza	19	362	1267
Společenstvo průsvitných křídel	35	843	2951
Svět pod nohama	8	156	546
Večerníček na výletě	7	144	432
Víme, po čem chodíme?	3	78	273
Voda – pramen života	3	82	1640
Vodní království lesa	25	580	2065
Vodník Jezerníček vypravuje	17	464	1470
Vrabčákovy ptákoviny	11	244	854
Zima v lese	5	123	431

NOVINKY VE VÝUKOVÝCH PROGRAMECH

Pracoviště **Lipová** připravilo v roce 2012 nový výukový program pro 1. a 2. třídu *Hospodářství pana Šnofouse*. Děti v něm poznají původ tvarohu a másla, které si i samy vyrobí a zamyslí se nad životní pohodou hospodářských zvířat. Pro 2. stupeň přibyl v nabídce dva na sebe navazující výukové programy *O původu oblečení*. Žáci si při něm vlastnoručně vyzkoušejí práci s vlnou a lnem a odnášejí si z programu hotové výrobky. Dozvídají se rovněž environmentální a sociální souvislosti původu a výroby našeho oblečení.

Do nabídky pracoviště **Rozmarýnek** jsme zařadili dva nové výukové programy. Programem *Do zahrádky za zvířátka* jsme rozšířili nabídku programů pro děti mateřských škol. Děti mohou sledovat život včelky, zkoumat živočichy v kompostu, pohladit králíky nebo si vysadit do kelímku vlastní sukulent. Pro žáky 7.–9. ročníků základní školy jsme připravili program *Marihuana a jiná nebezpečí*. V tomto mezi učiteli velmi žádaném programu jsme se zabývali možnými ohroženími, která může způsobit konopí a droga z něj vyráběná. Odhalovali jsme také ohrožení, která mohou způsobit zvířata ve volné přírodě.

Pracoviště **Rychta** připravilo nový projektový den *Ryba na práscích*. Podařilo se také přichystat a pilotně ověřit nový pobytový týden pro 4.–6. třídu *Živly na živo*. Je založený na badatelských pokusech a žáci si v něm rovněž vyzkoušejí rukodělné a řemeslné činnosti.

Pracoviště **Ježírko** uvedlo v roce 2012 dva nové výukové programy. Jsou jimi terénní program *Jak roste les* pro 3.–5. ročník základní školy, při němž žáci zkoumají vývoj lesního ekosystému přímo v terénu, a program *Večerníček na výletě* pro mateřské školy a 1. ročník základní školy, ve kterém děti srovnávají skutečné živočichy s jejich představiteli z říše pohádek. Nově nabízíme školám také možnost školního výletu s přespaním.

Pracoviště **Kamenná** v roce 2012 rozšířilo stávající nabídku výukových programů o terénní program *Špilberk známý i neznámý*, který se zaměřuje na historii i současnost hradu, hradního kopce i celého města Brna. Velkou novinkou je uvedení výukových programů ve vzdělávacím centru Otevřená zahrada Nadace Partnerství, na jehož vybudování se Lipka podílela. Vzdělávací prostor a výukové programy nabízí interaktivní a hravě pojatou výuku přírodních zákonitostí. Nové výukové programy *Životní styl budoucnosti* a *S větrem o závod* jsou určeny žákům 2. stupně ZŠ.

DALŠÍ AKTIVITY PRO ŠKOLY

EKOŠKOLA

Sít ekoškol je mezinárodní program, v rámci kterého se žáci učí o environmentálních tématech prostřednictvím praktických a konkrétních činností, jež mají bezprostřední vliv na jejich nejbližší okolí – školu. Cílem programu, který v České republice zaštiťuje Sdružení Tereza, je realizace praktických kroků vedoucích k ekologizaci provozu škol. Tyto kroky navrhují a realizují sami žáci ve spolupráci s pedagogy, provozními zaměstnanci i s osobami mimo školu – rodiči, místními iniciativami apod. Žáci tak získávají praktické informace i dovednosti využitelné v každodenním osobním životě.

Lipka jako koordinátor v Jihomoravském kraji zajišťuje servis zapojeným školám formou seminářů pro pedagogy, konzultací a poradenství, návštěv ve školách či informačních rozesílek.

Školy, kterým se podaří splnit kritéria programu, jsou každoročně zvány na slavnostní předávání titulů Ekoškola. Mezi oceněnými v roce 2012 nechyběli ani zástupci z Jihomoravského kraje. Titul získaly či obhájily tyto školy: SOŠ a SOU Masarykova škola práce Letovice, ZŠ Prušánky, Purkyňovo gymnázium Strážnice, ZŠ Lomnice a ZŠ Tišnov.

V roce 2012 bylo do programu v České republice přihlášeno více než 254 škol, z toho 46 škol z Jihomoravského kraje.

ŠKOLA PRO UDRŽITELNÝ ŽIVOT

Škola pro udržitelný život je celorepublikový vzdělávací program pro školy, který zaštiťuje Nadace Partnerství společně se Střediskem ekologické výchovy a etiky Rýchory – SEVER. Lipka je dlouholetým koordinátorem programu v Jihomoravském kraji. Zapojené školy díky realizaci projektů v programu rozvíjí místně zakotvenou výuku, posilují komunitní roli v obci a žáci potom sami zlepšují životní prostředí ve svém okolí.

Během roku 2012 se do programu zapojilo několik jihomoravských škol se svými projekty (např. Waldorfská základní škola v Brně dokončila další část své přírodní zahrady). Velkým přínosem programu není jen finanční podpora školních projektů, ale především vzdělávací aktivity. V roce 2012 byl zahájen další ročník vzdělávacího kurzu pro pedagogy, na zapojených školách proběhly výukové programy pro žáky, a především se uskutečnila konference k místně zakotvenému učení NAOMAK. Podařilo se také vydat rozsáhlou metodickou publikaci *Za jeden provaz* a několik příruček dobré praxe.

PROJEKTY LIPKY

3

Nedílnou součástí činnosti Lipky je realizace projektů v oblasti environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty. V roce 2012 se Lipka podílela na realizaci 19 projektů: sedm projektů realizovala, v devíti byla zapojena jako partner a na dalších třech se podílela jako subdodavatel.

VYBRANÉ PROJEKTY REALIZOVANÉ LIPKOU

ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA PRO ŠKOLY V JIHMORAVSKÉM KRAJI

- Podpořeno **700** žáků ze základních a středních škol
- Vytvořeno **16** publikací a pracovních listů

Projekt *Environmentální výchova pro školy v Jihomoravském kraji* se zaměřoval na tvorbu a inovaci vzdělávacích modulů pro základní a střední školy, na zapojení škol do dlouhodobých projektů a publikování námětů pro vlastní činnost ve výuce. Dále se věnoval využívání unikátních technologií ve výuce, např. 3D projekce s aktivními brýlemi.

Výukové programy Lipky vytvořené díky projektu kladly důraz na práci se silným zážitkem. Děti si tak mohly vyzkoušet aktivity jako například pečení chleba nebo se seznámit s netradičními pomůckami i materiály. Celkem vzniklo 13 nových výukových programů a tři stávající byly inovovány.

Projekt se věnoval také zapojení škol do dlouhodobých projektů a představování aktivit, pomocí nichž mohou pedagogové pracovat s žáky v oblasti environmentální výchovy celoročně. S tímto cílem projekt podporoval školní projekty Ekoškola a Škola pro udržitelný život (více o projektech na stranách 9 a 10).

Velkým úspěchem celého projektu je podpoření asi 3 000 žáků ze základních a středních škol (z toho 700 žáků v roce 2012). O nasazení pedagogů Lipky vypovídá také vytvoření celkem 26 publikací a pracovních listů (z toho 16 v roce 2012). Projekt byl ukončen v březnu 2012.

Projekt byl spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

PRAKTICKÁ ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA PRO PEDAGOGY

- **13** terénních exkurzí a seminářů pro pedagogy
- **18** metodik pro pedagogy
- **206** poskytnutých konzultací a **168** informačních rozesílek

Projekt *Praktická environmentální výchova pro pedagogy* byl zaměřen na cílovou skupinu pedagogů mateřských, základních a středních škol. Hlavním cílem bylo vytvořit systém vzdělávání ahrnující terénní exkurze, semináře s pestrým tematickým zaměřením i konference.

V období od ledna 2012 do června 2012, kdy projekt končil, bylo realizováno 13 terénních exkurzí a seminářů. Uskutečnila se také Konference k environmentální výchově v MŠ, které se účastnilo více než sto pedagogů. V rámci zlepšení vzdělávacích a řídicích kompetencí pracovníků Lipky proběhlo 6 seminářů a jedna exkurze. Dále se podařilo zrealizovat čtyři modulové semináře naplňující potřeby pedagogických sborů základních a středních škol, bylo vytvořeno celkem 18 metodik, 24 tematických vzdělávacích modulů a také koncepce modulového vzdělávání.

Důležitou součástí projektu byla i nadále metodická podpora škol se zájmem o environmentální výchovu formou poradenství a informačních rozesílek. Ke konci projektu bylo poskytnuto celkem 206 konzultací a 168 rozesílek.

Projekt byl spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

PODPORA DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ PRO PEDAGOGY V ENVIRONMENTÁLNÍ OBLASTI – E-STUDOVNA

- vytvoření elektronického vzdělávacího centra pro pedagogy
- **2** sborníky s náměty pro výuku

Také další z projektů Lipky podporoval vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti EVVO. V rámci projektu *Podpora dalšího vzdělávání pro pedagogy v environmentální oblasti* bylo vytvořeno prostředí elektronického vzdělávacího centra, tzv. E-studovny, která poskytuje pedagogům vysoce kvalitní metodickou a odbornou podporu. Pedagogům slouží jako stálý zdroj informací a námětů pro výuku a stala se prostorem pro diskuzi a výměnu názorů mezi pedagogy a lektory.

Společně s pedagogy ze základních a středních škol jsme v rámci projektu spolupracovali na tvorbě sborníků plných námětů pro průřezové téma Environmentální výchova za využití jejich zkušeností a ověřených výchovně-vzdělávacích postupů. Projekt byl úspěšně ukončen v červnu 2012.

Projekt byl spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

VZDĚLÁVÁNÍ K UDRŽITELNÉMU ROZVOJI PRO STŘEDNÍ ŠKOLY

- ✦ 4 výukové programy pro žáky středních škol
- ✦ 8 víkendových exkurzí do přírodovědně zajímavých lokalit
- ✦ 2 třídní moduly semináře pro pedagogické sbory

Projekt se zaměřuje na environmentální výchovu a vzdělávání k udržitelnému rozvoji, které klade důraz na vzájemnou interakci a souvislost mezi ekonomickými, sociálními a environmentálními aspekty rozvoje.

V druhém roce běhu tohoto tříletého projektu jsme pokračovali v tvorbě čtyř nových výukových programů pro středoškoláky. Jedná se o výukový program *Mobil – co nelze vyčíst z displeje* o tématu globálních problémů, dále program *Nenechme se zastaví(ě)t!*, který se zabývá tématem občanské angažovanosti, program *Máme na Zemi?*, jehož tématem jsou regulační ekosystémové služby, a čtvrtý program *100 lidí, 100 chutí* věnující se potravinám a jejich environmentálním aspektům.

Všechny programy po jejich dokončení nabídneme i ostatním střediskům ekologické výchovy v České republice, které je budou moci zdarma zařadit do své nabídky. K usnadnění přenosu těchto výukových programů i na jiná střediska by měly přispět semináře pro ekopedagogy, kde si účastníci mimo jiné projdou výukovým programem v roli žáků. První z celkem osmi těchto seminářů se konal v září 2012 v Brně.

V roce 2012 jsme také pokračovali v realizaci tzv. modulových seminářů, které jsou určeny celým pedagogickým sborům. Účastníci zde mohou získat inspiraci, jak pojmout téma environmentální výchovy průřezově, napříč aprobacemi školených pedagogů. Během roku 2012 se uskutečnily dva třídní semináře.

Dále během roku proběhlo osm víkendových akcí určených středoškolákům. Účastníci se podívali do Bílých Karpat, NP Podyjí, Moravského krasu, do Jeseníků nebo Litovelského Pomoraví. V létě pro středoškoláky opět konala týdenní pobytově-putovní expedice, tentokrát s názvem Expedice Vír.

Projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

PŘÍRODNÍ ZAHRADA VŠEMI SMYSLY

- ✦ 298 podpořených žáků se speciálními vzdělávacími potřebami
- ✦ 3 semináře a cyklus 9 řemeslných dílen pro pedagogy
- ✦ 7 metodických materiálů pro pedagogy

Projekt, který započal v březnu roku 2012, vznikl ve spolupráci se Střední, základní a mateřskou školou pro zrakově postižené, Kamenomlýnská. Zaměřuje se na žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) i na jejich pedagogy a jeho hlavními cíli je umožnit žákům plnohodnotnou účast na environmentálních výukových programech a podpořit zařazování tématu environmentální výchovy do jejich výuky. Součástí projektu je také vytvoření inspirativního prostředí pro práci se žáky se SVP v zahradě Lipky i v prostorách partnerské školy.

V rámci projektu během roku 2012 vznikly tři zcela nové výukové programy navržené přímo pro žáky se SVP. Tyto programy zavádí děti do přírodní zahrady, se kterou se seznamují formou her, vlastního pozorování, tvoření a dalších prožitků. Zahradu poznávají jako místo, kde mohou najít útočiště volně žijící živočichové, kde je možné si environmentálně šetrným způsobem vypěstovat vlastní produkty, kde si lze hrát, pozorovat i zkoumat. Každý program představuje přírodní zahradu v jednom ročním období. Důraz je kladen především na praktické činnosti a smyslové vnímání. Při tvorbě programů bylo také vybudováno několik nových výukových prvků v zahradě, které jsou součástí takzvaných smyslových stezek: čichové, hmatové a zvukové. Všechny výukové programy byly také prakticky testovány. Žáci z partnerské školy je absolvovali v přírodní zahradě pracoviště Lipová. Někteří se programů účastnili ve spolupráci s dětmi z běžné základní školy.

Vzdělávání dospělých probíhalo ve dvou liniích. Jednak šlo o vzdělávání pedagogů Lipky pro práci s dětmi se SVP, dále pak o vzdělávání pedagogů partnerské základní školy. Pro pedagogy z partnerské školy byly v roce 2012 připraveny tři environmentálně zaměřené semináře (*Les, Pole, Původ potravin*) a dále pak cyklus devíti řemeslných dílen, kde se učili využívat přírodní materiály ve výuce pracovní výchovy. V rámci projektu vznikly také metodické materiály pro pedagogy, inspirující k využití přírodní zahrady pro tvoření a k dobrodružným činnostem a hrám.

Projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

PŘÍRODNÍ UČEBNA POD STARÝM HRADEM

- ✦ **3** typy pokladových her pro návštěvníky parku pod hradem Špilberkem
- ✦ **nový** výukový program o proměnách města Brna v průběhu historie
- ✦ **5** samoobslužných aktivit pro učitele v Otevřené zahradě Nadace Partnerství

Projekt se zaměřuje na historicky významné místo ležící v samotném centru města Brna – na kopec Špilberk. Na jeho vrcholu najdeme hrad s neblaze proslulými kasematy a na úbočí park, oblíbené místo vycházek mnoha Brňanů. Kopec Špilberk se tak stává přírodní učebnou, která umožní propojování souvislostí z historie i současnosti města Brna.

K dokončeným výstupům projektu patří nabídka aktivit pro veřejnost, souhrnně označovaná jako *Hravý Špilberk*. Jedná se o tři pokladové hry (Dobrodružnou, Zábavnou a Kočárovou hru), které návštěvníky seznámí s vybranými událostmi z historie místa a dovedou je k pokladu. Hry fungují na principech dnes velmi populárního geocachingu a questingu. Nově vytvořen byl také výukový program, v němž žáci 2. stupně ZŠ pomocí starých map a historických fotografií odhalují informace týkající se vývoje tohoto území. Program v roce 2012 absolvovala desítky tříd z různých míst Jihomoravského kraje.

Projekt se věnoval také severnímu svahu Špilberku, kde vzniká vzdělávací areál Otevřená zahrada Nadace Partnerství. Do té doby zpustlé pozemky bývalých městských zahrad byly přebudovány v upravený areál tvořený výtvarně zpracovanými výukovými prvky. V rámci projektu zde bylo vytvořeno několik samoobslužných aktivit pro učitele přírodních věd a environmentální výchovy.

Projekt byl finančně podpořen Nadací OKD.

LIPKA JAKO PARTNER

- ACT WELLL! (realizovaný UmweltBildung Wien)
- Grown at Home (realizovaný Open Garden Foundation)
- Jak funguje...? (realizovaný Nadací Partnerství)
- Síť Ekoškol ČR (realizovaný Sdružením Tereza)
- Škola pro udržitelný život (realizovaný Nadací Partnerství)
- Otevřená zahrada (realizovaný Nadací Partnerství)
- Zahradní terapie (realizovaný Chaloupkami)
- SEVER školám, školy sobě – vzdělávání pro udržitelný život ve školách (realizovaný Střediskem ekologické výchovy a etiky Rýchory – SEVER)
- Hospodaření s přírodními zdroji tropů a subtropů (realizovaný Mendelovou univerzitou v Brně)

LIPKA JAKO SUBDODAVATEL

- Environmentální vzdělávání rozvíjející uplatnění v praxi (realizovaný Univerzitou Palackého v Olomouci)
- Partnerství pro rozvoj vzdělávání a komunikace v ochraně přírody (realizovaný Univerzitou Palackého v Olomouci)
- Přírodní zahrady (realizovaný Natur im Garten)

ZÁJMOVÁ ČINNOST

4

- 📌 50 kroužků
- 📌 77 výletů a výprav
- 📌 37 táborů, z toho 11 pobytových a 26 příměstských

Vytvářet nabídku pro atraktivní a smysluplné trávení volného času patří mezi základní programové priority Lipky. Lipka na svých pěti pracovištích nabídla nejen brněnským dětem možnost navštívit některý z 50 kroužků, vyrazit o víkendu na výlet či výpravu nebo se v době školních prázdnin zúčastnit některého z 35 příměstských či pobytových táborů.

Zaměření zájmových kroužků bylo pestré, ať už se jednalo o kroužky s pravidelnými schůzkami v průběhu týdne nebo o kroužky výpravové s nepravidelnou činností o víkendech. Převládaly kroužky přírodovědné, ochranářské, tvořivé či turistické, nechyběly ale ani kroužky pohybové nebo jazykové. Každý z kroužků však měl stanoven také svůj environmentální rozměr a jeho činnost vedla děti ke kladnému vztahu k přírodě a zájem o ni.

Na začátku roku 2012 bylo v nabídce Lipky 42 kroužků a na začátku nového školního roku 2012/13 vzniklo 8 nových. Kroužky vyrazily v průběhu roku na 77 výletů a výprav. Většinou se vydávaly do přírodně zajímavých míst v okolí Brna, do Moravského krasu či na Pálavu, některé kroužky však vyrazily i do Hukvald nebo na cykloputování do Maďarska.

Tábory představovaly i v roce 2012 významný objem činnosti Lipky. Nejvíce táborů uspořádalo pracoviště Rozmarýnek, které nabídlo 15 různých akcí. Nejvíce děti se ale vystřídalo na táborech pracoviště Jezírko. To v letošním roce poprvé nabízelo i pobytové tábory v nově přistavěné budově. Nejvíce stanových táborů tradičně nabízelo pracoviště Lipová a netradiční formát tábora, tzv. přívěsnický tábor nabídlo pracoviště Rychta.

V úsilí uskutečňovat zájmovou činnost nám i letos finančně vypomohl Odbor školství Magistrátu města Brna.

Přehled táborů konaných v roce 2012

Název tábora	Typ tábora	Počet dnů trvání	Název tábora	Typ tábora	Počet dnů trvání
Angličtina v domečku	Příměstský tábor	5	Osada Havranů	Příměstský tábor	5
Cesta do pravěku	Příměstský tábor	5	Ovečka Shaun a zvířátka	Příměstský tábor	5
České Švýcarsko – Sluněčka	Dlouhodobý pobytový tábor	8	Po stopách Sherlocka Holmese	Dlouhodobý pobytový tábor	7
Detektivní příběh Sherlocka Holmese	Příměstský tábor	5	Pod indiánským teepee	Dlouhodobý pobytový tábor	7
Dobrodružství mladých svišťů	Příměstský tábor	5	Pohádkový Rozmarýnek	Příměstský tábor	5
Expedice Vir 2012	Dlouhodobý pobytový tábor	8	Putování po Americe s angličtinou	Příměstský tábor	5
ExpediceEko aneb Avatar	Příměstský tábor	6	Saxana – dívka na koštěti	Příměstský tábor	5
Gulliverovy cesty	Příměstský tábor	5	Sportovní léto	Příměstský tábor	5
Himálájské dobrodružství	Krátkodobý pobytový tábor	5	Tábor u Nedvědičky	Dlouhodobý pobytový tábor	8
Chovatelský tábor	Příměstský tábor	5	Tajemství stínky	Dlouhodobý pobytový tábor	7
Ijáčkovo léto	Příměstský tábor	5	Tajuplné Irsko	Příměstský tábor	5
Indiánské dobrodružství	Příměstský tábor	5	Tlapky U Nedvědičky	Dlouhodobý pobytový tábor	8
Jako Keltové VII	Dlouhodobý pobytový tábor	9	V dáli na východě	Dlouhodobý pobytový tábor	15
K 2 (na) horu a dolů	Krátkodobý pobytový tábor	5	V zemi malých a velkých	Příměstský tábor	5
Krakatau	Příměstský tábor	5	Vítání prázdnin	Příměstský tábor	3
Lovci pokladů	Příměstský tábor	5	Ze života hmyzu	Příměstský tábor	5
Modráskov	Příměstský tábor	5	Zelený ostrov	Příměstský tábor	5
Myšovláček	Příměstský tábor	6			
Nekonečný příběh	Příměstský tábor	5	Tábory pro dospělé		
Oheň, voda, země, vzduch	Příměstský tábor	5	Řemeslné léto 1	Krátkodobý pobytový tábor	6
			Řemeslné léto 2	Krátkodobý pobytový tábor	6

Přehled kroužků Lipky v roce 2012

Lipová	Kamenná	Rozmarýnek	Rychta	Jezírko
Bobříci	Beta	Čtveráci	Estavela	Brouk Pytlík
Divoši	Košikáři	Kuky	Na Štopkách	Čmeláci
Drací přírodáci		Plišci		Klub skřítků Lesníčka
Hrnčiny		Pulci		Kuklíci
Irské tance		Rezeda		Kukly
Ještěrky		Rosničky		Larvy
Keramika pro děti		Šikulky		Pestřenky
Klub přátel Píditelů		Špachtličky		Sluněčka
Kulíšci		Špalíci		Společule
Paličkování		Tuláci		Výtvarný ateliér
Pampelišky		Žabáci		Zlatohlávci
Píditelé				
Pravěké putování s keramikou				
Příroda v hledáčku				
Sedmikrásy				
Semínka				
Sluníčka				
Šperkařská dílna				
Tkaní				
Tlapičky				
Tlapky				
Žabky				

OSVĚTA VEŘEJNOSTI

5

👉 49 akcí pro veřejnost

👉 6 977 účastníků

Lipka se snaží svými akcemi oslovit nejen školy, učitele a členy svých kroužků či táborů. Nabízí také širokou škálu jednorázových akcí pro veřejnost. Jsou určeny především dětem s rodiči či prarodiči, ale i samotným dospělým. Formát akcí je různý – od dvouhodinového setkání několika zájemců o rukodělné tvoření přes vícedenní řemeslný kurz pro několik desítek zájemců až po jednodenní akci k připomenutí mezinárodního Dne Země, na kterém se seje i několik tisíc návštěvníků.

Pod vedením sdružení Rezekvítek a společně s další desítkou organizací jsme připravili Den Země, v parku pod hradem Špilberkem, kterého se zúčastnilo více než 2 000 návštěvníků. Tématem tohoto ročníku bylo heslo „Zachovejme energii pro budoucnost“. Kromě praktických návodů na šetření energií byl připraven atraktivní program na pódiu, včetně vystoupení kapely Ty syčáci!

Další úspěšné a oblíbené akce na různých pracovištích Lipky často připomínají tradiční svátky či zvyky v průběhu celého roku. Většinu z těchto akcí, například *Slavnosti podzimu na Jezírku*, *Od Martina do tří králů*, *Martinskou slavnost*, *Adventní večer*, *Vánoční Lipku*, *Otvírání studánek*, *Zelený čtvrtek*, *Velikonoční dílničky*, *Zahradní slavnost* atd. navštívilo více než 100 účastníků. Vyzdvihnout je třeba také říjnovou akci *Krásenské oslavy podzimu*, kde si pracoviště Rychta připomenulo desetileté výročí svého založení.

Tradičně Lipka nabídla rukodělně zaměřená setkání na pracovišti Rozmarýnek a Lipová. Tyto kurzy představují návštěvníkům nové nebo mnohdy již zapomenuté tvořivé techniky a učí je práci s přírodními materiály. Zapomenou nelze ani na pátý ročník cyklu odborných přednášek pro veřejnost na téma Zdravé bydlení. Letos si mohli na Rozmarýnku zájemci poslechnout aktuální informace z oblasti kamnářství, staveb ze slámy nebo izolace domů z konopí. Pracoviště Kamenná veřejnosti nově nabízí pravidelné semináře zaměřené na zdravé vaření a správné pěstování užitkových i okrasných rostlin.

V úsilí uskutečňovat osvětu veřejnosti nám i letos finančně vypomohl Odbor školství Magistrátu města Brna.

VZDĚLÁVÁNÍ PEDAGOGŮ

6

👉 **93** vzdělávacích akcí pro pedagogy

👉 **1 461** účastníků

Lipce se již přes dvacet let daří oslovovat pedagogy všech stupňů škol. Ve stálé nabídce vzdělávacích akcí se střídají tradiční akce s inovacemi a na své si přijdou jak začínající pedagogové, tak zkušení kantoři. Důležitým krokem dalšího rozvoje v této oblasti vzdělávání bylo vytvoření specializovaného pracoviště Kamenná, kterému se podařilo v poměrně krátkém čase získat stabilní místo v nabídce vzdělávacích služeb pro pedagogy v oblasti environmentální výchovy.

V roce 2012 jsme nabídli pedagogům přes 90 akcí, mezi nimiž jsou vyhledávané jednodenní semináře, terénní exkurze, rukodělky, ale i konference a praktické workshopy. Novinkou v naší nabídce jsou modulové semináře. Tyto semináře jsou určeny celým týmům pracovníků jedné školy a jsou pro ně šité na míru. Díky citlivě vybraným tématům tak škola získá metodickou oporu v rozvoji environmentální výchovy v kurikulárních i provozních konceptech. Základem systému dalšího vzdělávání pedagogů stále zůstávají specializační studia pro koordinátory environmentální výchovy ve školách a doplňují ho další odborné a rozšiřující semináře. Na tradičních *Konferencích o environmentální výchově* se setkávají učitelé z celého Jihomoravského kraje. Konferenci pro MŠ (*Konvička*) s tématem *Svět kolem nás* navštívilo 101 účastníků. Konferenci pro ZŠ a SŠ (*KONEV*) se podařilo rozšířit na celý region Moravy a více než 130 učitelů se zde věnovalo dovednostem pro udržitelný rozvoj.

Pracoviště Kamenná nově nabízí pedagogům i široké veřejnosti praktické workshopy, na kterých si účastníci mohou prakticky vyzkoušet správné pěstování užitkových i okrasných rostlin nebo zdravé vaření. Zajímavou akcí je třídní seminář pro ekopedagogy *Kam kráčí ekopedagogika*, kde se setkávají odborníci s pedagogy středisek ekologické výchovy. Pracoviště Lipová také v tomto roce nabídla pedagogům řemeslné kurzy, pracoviště Rychta zase poskytlo možnost zopakovat si a prohloubit přírodovědné znalosti na týdenním *Repetitoriu terénní přírodovědy*.

Počty vzdělávacích akcí pro učitele a další dospělé podle typu účastníků

Typ	Počet akcí	Počet dnů trvání	Počet hodin trvání	Počet účastníků	Počet účastnických hodin
Vychovatelé a učitelé MŠ	3	3	14	44	215
Učitelé MŠ (Mrkvička)	17	21	108	256	1 573
Učitelé ZŠ – 1. stupeň	3	5	28	26	458
Učitelé ZŠ – 2. stupeň	2	6	42	26	560
Učitelé 1. a 2. stupně ZŠ	16	20	96	221	1 815
Učitelé SŠ	2	5	36	19	342
Učitelé ZŠ a SŠ	20	50	358	455	7 052
Veřejná správa	1	1	7	40	280
Veřejnost – řemeslné kurzy	13	14	64	117	597
Externisté	2	2	6	16	52
Interní zaměstnanci Lipky	7	8	45	113	833
Neziskové organizace	1	4	51	17	867
Ostatní	6	8	44	111	1 143
Celkem	93	147	899	1 461	15 787

Přehled vzdělávacích akcí pro pedagogy a další dospělé v roce 2012

akce pro pedagogy ZŠ, SŠ a další dospělé

Název kurzu	Počet účastníků	Počet dnů trvání	Počet účastnických dnů
Z Hradišťa do Chřibů	23	3	69
Chemické problémy znečištění životního prostředí – obecně i k situaci v ČR	9	1	9
Úvodní seminář ACT WELLL! – 1.st.ZŠ, Basic Training	20	3	60
Úvodní seminář ACT WELLL! – 2. st ZŠ, Basic Training	20	3	60
Hedvábí a rostliny	10	1	10
Konference E-DUR pro region Morava	133	1	133
Zahradnické minimum – Živé ploty pro přírodu	9	1	9
Zahradnické minimum – Jak přilákat užitečné živočichy na zahradu	15	1	10
Zahradnické minimum – Aranžmá k nakousnutí	6	1	6
Vertikální zahrady	9	2	18
Growing Home – Grundtvig	17	4	68
Specializační studium 258	25	7	175
Hrátky s podzimem	2	1	2
Výřezávání	3	1	3
Vzdělávání krajských úředníků v environemtnálních tématech	40	1	40
Zahradní terapie v psychiatrii	32	3	96
Zlatá nit	24	1	24
Úvodní seminář ACT WELLL! – Basic Training	6	3	18
Tiffany šperk	8	1	8
Letovaný šperk s polodrahokamy	8	1	8
Letovaný šperk s polodrahokamy	7	1	7
Betlémy v kokosovém ořechu	11	1	11
Sláma, šustí	8	1	8
Pedik	8	1	8
Ovčí rouno	8	1	8
Výřezávání dřevěných lžic	11	1	11
Drátování nádob	12	1	12
Filcované šperky	6	1	6
Mozaika nápadů	11	1	11
Školní přírodní zahrada	15	1	15
Zelené střechy	6	1	6
Environmentální výchova v praxi ZŠ	10	2	20
Specializační studium 257	13	3	39
EV, média a kritické myšlení	14	3	42
Ošatky z orobince I	11	1	11
Ošatky z orobince II	10	1	10
S fotoaparátem do školy	18	1	18
S fotoaparátem za školu	17	1	17
Proč lidé (ne)chrání přírodu?	19	3	57
Šití kytíčkových skříteků	12	1	12
Ozdoby z orobince I	9	1	9
Ozdoby z orobince II	12	1	12
Školení externistů Jezírka	10	1	10
Rozmanitost přírody	3	1	3
Environmentální výchova, vzdělávání a osvěta v praxi základní školy	14	2	28
Specializační studium pro koordinátory EVVO	13	5	65
Poznej a tvoř	10	1	10
Environmentální výchova v praxi ZŠ	14	2	28

Vzdělávání k udržitelnému rozvoji pro pedagogy středních škol	10	2	20
Lipškolička	16	1	16
Modulový seminář EVVO	9	3	27
Konference o krajině – Krajina jako prostor	18	3	54
Jak zajímavě začlenit environmentální výchovu do výuky?	18	1	18
Region školy jako učebnice	13	3	39
Bílé Karpaty – Krajem orchidejových luk	27	3	81
Specializační studium pro koordinátory EVVO	12	4	48
Původ potravin	10	1	10
Les	10	1	10
Exkurze do Langenlois – zahrady	24	1	24
Školní zahrady pro EVVO I	18	1	18
Školní zahrady pro EVVO II.	18	1	18
Zahradnické minimum – Vrbovosti	5	1	5
Zahradnické minimum – Pokojové rostliny, půda	8	1	8
Zahradnické minimum – Mobilní zahrada, jedlý balkón	5	1	5
Zahradnické minimum – Biodiverzita	3	1	3
Zahradnické minimum – Bylinky a jedlé květy	7	1	7
Modulový seminář pro ZŠ Kunštát zahrady	47	1	47
Repetitorium terénní přírodovědy	15	5	75
Exkurze po Jezírku	54	1	54
EVVO – modulový seminář	37	1	37
Kooperativní výuka	20	1	20
Praktická první pomoc při práci s dětmi i dospělými	20	2	40
Bylinkárna	10	1	10
Potáborové promítání	9	1	9
Lipškolička – Výukové programy	17	1	17
Lipškolička – Hygienická problematika stravovacího provozu	6	1	6
Lipškolička – Spalovat či nespalovat?	20	1	20
Celkem 76 akcí	1217	127	2066

akce pro pedagogy ZŠ, SŠ a další dospělé			
Název kurzu	Počet účastníků	Počet dnů trvání	Počet účastnických dnů
Úvodní seminář ACT WELLL! – Basic Training	7	3	21
Úvodní seminář ACT WELLL! – Basic Training	7	3	21
Zahradnické minimum – Pokojové rostliny	8	1	8
Konvička – Konference o environmentální výchově pro MŠ	101	1	101
Tiffany šperk	6	1	6
Exkurze do třídiřny a kompostárny	19	1	19
Co se děje v trávě?	23	1	23
Pískoviště za humny	17	1	17
Lipškolička – Hravý Špilberk	10	1	10
V kompostu to žije	9	1	9
Zahradnické minimum – Pokojové rostliny a půda	8	1	8
Zahradnické minimum – Vrbovosti	5	1	5
Zahradnické minimum – Jedlý balkón	5	1	5
Zahradnické minimum – Smlíšené kultury	3	1	3
Zahradnické minimum – Bylinky	6	1	6
Bylinkárna	10	1	10
Celkem 16 akcí	244	20	272

INFORMAČNÍ SYSTÉM PRO PEDAGOGY

📌 **84** základních a středních škol / **4** rozesílky

📌 **90** mateřských škol / **5** rozesílek

V roce 2012 se Lipka jako koordinátor pro Jihomoravský kraj opět zapojila do celostátního programu *Metodika a realizace komplexní ekologické výchovy (M.R.K.E.V.)*, který je určen základním a středním školám, a do obdobného programu určeného mateřským školám *Mrkvička – vzdělávací a informační podpora mateřským školám v naplňování environmentální oblasti Dítě a svět RVP PV*. Oba programy zastřešuje Sdružení středisek ekologické výchovy Pavučina.

Realizace programů spočívá v péči o síť škol se zájmem o environmentální výchovu, poskytování informačních a metodických materiálů, publikací a pozvánek na odborné semináře zapojeným školám. V rámci programu proběhly čtyři poštovní rozesílky časopisu pro ekogramotnost Bedrník v rámci sítě M.R.K.E.V. a pět poštovních rozesílek v rámci sítě Mrkvička (z toho čtyři rozesílky obsahovaly Informační bulletin sítě MŠ se zájmem o environmentální výchovu Mrkvička).

KONZULTACE PRO ŠKOLY

Lipka poskytuje pedagogům také konzultace v oblasti environmentální výchovy. Témata konzultací se nejčastěji týkají praktických námětů pro zařazení environmentálních témat do výuky, zařazování průřezového tématu environmentální výchova do školního vzdělávacího programu, ale také řízení organizace, psaní projektů a získávání finančních prostředků či zacházení s odpady v Jihomoravském kraji.

Podstatná část konzultací se věnuje tématu přírodních zahrad a budování přírodních učeben v blízkosti škol. V loňském roce tak Lipka spolupracovala na více než 10 projektech, díky nimž se upravovaly stávající a vznikaly nové školní zahrady. Jednalo se o ZŠ Horní Moštěnice, ZŠ Újezd u Brna, ZŠ Rousínov, ZŠ Veselí nad Moravou, ZŠ Rozdrojovice, ZŠ a MŠ Ostopovice, MŠ Slavkov, MŠ Bílovice nad Svitavou, MŠ Letovice, MŠ Pramínek Brno, Biskupské gymnázium Brno a další. Lipka je poradcem a hodnotitelem školních přírodních učeben pro celou Českou republiku. Zatím jsme udělili 21 certifikátů Školní přírodní zahrada, z toho dokonce 6 ukázkových.

SPECIALIZAČNÍ STUDIUM

Dalším typem vzdělávání, které Lipka nabízí jihomoravským pedagogům, je specializační studium. Metodický pokyn novelizovaný MŠMT v roce 2008 doporučuje školám a školským zařízením pověřit alespoň jednoho pedagogického pracovníka koordinací environmentální výchovy, vzdělávání a osvěty (EVVO). Studium o rozsahu 250 vyučovacích hodin je podmínkou získání kvalifikačních předpokladů pro výkon specializované činnosti v oblasti environmentální výchovy. Tematické okruhy studia jsou závazně stanoveny Standardem dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků v EVVO, vydaným MŠMT v roce 2005. Studium pořádané Lipkou je akreditováno MŠMT.

V červnu 2012 byl zakončen závěrečnými zkouškami 7. běh specializačního studia, kterého se zúčastnili pedagogové základních i středních škol nejen z Jihomoravského kraje. Přesto, že tento běh studia proběhl za finanční spoluúčasti ve výši 15 000 Kč, absolvovalo jej 13 pedagogů. Studium probíhalo za podpory Jihomoravského kraje.

V uplynulých šesti letech absolvovalo Lipkou garantovaná Specializační studia k výkonu specializovaných činností v oblasti environmentální výchovy celkem 124 koordinátorů, pedagogů základních i středních škol.

Od října 2012 do prosince 2013 se účastní dalších 25 pedagogů základních a středních škol převážně z Olomouckého a Moravskoslezského kraje šesti setkání v rámci projektu Partnerství pro rozvoj vzdělávání a komunikace v ochraně přírody, který Lipka pořádá ve spolupráci s Univerzitou Palackého v Olomouci.

VYSOKOŠKOLSKÁ VÝUKA

7

- 👉 **61** akcí pro vysokoškolské studenty
- 👉 **304** hodin výuky
- 👉 **861** studentů

Lipka je již čtrnáctým rokem fakultním školským zařízením Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně a jako taková zajišťuje výuku několika předmětů zaměřených na environmentální výchovu a vzdělávání. Dále Lipka spolupracuje také s Mendelovou univerzitou v Brně, s Univerzitou Palackého v Olomouci či s Univerzitou Konštantína Filozofa v Nitre.

V roce 2012 Lipka zajišťovala řádnou výuku celkem 11 předmětů na 8 katedrách čtyř fakult tří vysokých škol a nepravidelnou výuku pro další univerzity, včetně zahraničních. Součástí přípravy budoucích pedagogů je rovněž vedení diplomových a ročníkových prací, respektive psaní posudků pedagogy Lipky.

EDIČNÍ CENTRUM LIPKY

8

Ediční centrum má za sebou třetí rok své činnosti, v němž nepolevilo v množství vydávaných materiálů. Podařilo se vydat několik kvalitních metodických materiálů, pracovních listů i didaktických her a výukových pomůcek pro děti, celkem se jedná o 43 publikací. Snažíme se, aby se činnost Edičního centra Lipky i nadále rozrůstala a aby hodnotných publikací, pomůcek i her přibývalo.

Publikace a další materiály lze zakoupit v novém internetovém obchodě www.lipka.cz/e-shop a také na kterémkoli pracovišti Lipky.

MATERIÁLY VYDANÉ V ROCE 2012

- Filipka pro nejmenší – kvízy a luštěnky (Blanka Ponížilová)
- Filipka pro starší školáky 2 – kvízy a luštěnky (Blanka Ponížilová)
- Užitečné plevely – atlas (Dana Křivánková)
- Studenti pro Jihomoravský kraj 2012 – sborník studentských prací (Jan Trávníček, ed.)
- Vzdělávání pedagogických týmů v environmentální výchově – publikace (Pavlna Slámová, ed.)

PUBLIKACE VYDANÉ V RÁMCI PROJEKTU ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA PRO ŠKOLY V JIHOMORAVSKÉM KRAJI

- Lipové oříšky – výběr z ekologických výukových programů Lipky (kolektiv autorů Lipky)
- Za příběhem krajiny – publikace (Adéla Češková, Lenka Kvasničková)
- Geologická tvář Země – publikace (Milan Řezka a kol.)
- Na vlně s vlnou – pracovní list (kolektiv autorů Lipky – pracoviště Lipová)
- Přilnu ke Inu – pracovní list (kolektiv autorů Lipky – pracoviště Lipová)
- Inventura v šatníku – pracovní list (kolektiv autorů Lipky – pracoviště Lipová)
- Brouci, kam se podíváš – pracovní list (Marcela Pálková)
- Kdo s koho – pracovní list (Miroslava Vyhňáková, Martin Šrom)
- Pavouci lidských sídel a jejich okolí – pracovní list (Dana Kellnerová)
- Život v půdě – pracovní list (Helena Malíková)
- Zahrado, prostři se – pracovní list (Veronika Chlubná)
- Zahradka Rozmarýnku – pracovní list (Veronika Chlubná a kolektiv autorů Lipky)
- Škola pro udržitelný život – publikace (Zdeňka Jičínská, ed.)
- Dobrodružství se školní krysou Elisou – výuková pomůcka (Renata Czelisová a kolektiv autorů Lipky)

PUBLIKACE VYDANÉ V RÁMCI PROJEKTU PRAKTICKÁ ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA PRO PEDAGOGY

- Čtvero zastavení – soubor námětů pro tvoření z přírodnin (Alena Uhříčková)
- Pohádková zahrada – metodický materiál (Renata Czelisová, Kateřina Řeháková, Alena Uhříčková)
- Regionální učebnice: Metodika tvorby regionální učebnice jako výchovně-vzdělávacího prostředku regionální výuky (Dáša Zouharová a kol.)
- Školní zahrada jako přírodní učebna – čtyři metodiky pro tvorbu školní přírodní zahrady (Dana Křivánková)
- Řada metodických materiálů pro učitele – odborné texty:
  - Dobře utajené emoce a problémy životního prostředí (Jan Krajhanzl)
  - Energie a společnost (Lukáš Kala)
  - Riziková společnost: Jak se v ní naučit žít (Lukáš Kala)
  - Zvířata ve škole (Šárka Zahradníková)
  - Cesta k ukázkové školní přírodní zahradě (Dana Křivánková, Iveta Machátová)
  - Svobodné informace pro environmentální výchovu (Jan Trávníček, Jakub Trojan)
  - Základy kvalitní projektové výuky (Eva Trnová)
  - O co nám jde v environmentální výchově (Aleš Máchal)
  - Jak na pracovní listy ve výuce environmentálních témat (Aleš Máchal)
  - Mýty a omyly o environmentální výchově a v environmentální výchově (Aleš Máchal)
  - Základy pro environmentální výchovu na školách (Tomáš Kažmierski)
  - Jak připravit úspěšný školní projekt (Tomáš Kažmierski)
- Řada metodických materiálů pro učitele – učební celky, náměty do hodin, didaktické hry a aktivity
  - Hrátky se Sluncem (Tomáš Milář, Jindřiška Svobodová)
  - Simulační hry na téma Energie a společnost (Lukáš Kala)
  - Didaktické aktivity na téma Riziková společnost (Lukáš Kala)
  - V zeměpise prakticky jinak (Jiří Vorlíček)
  - Co se děje v lese (kolektiv autorů Lipky)
  - Jen ta kráva mléko dává? (kolektiv autorů Lipky)

PUBLIKACE VYDANÉ V RÁMCI PROJEKTU PODPORA DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ PRO PEDAGOGY V ENVIRONMENTÁLNÍ OBLASTI – E-STUDOVNA

- Dobrá praxe I. – sborník praktických námětů pro základní školy (Dáša Zouharová, ed.)
- Dobrá praxe II. – sborník praktických námětů pro střední školy (Dáša Zouharová, ed.)

Ediční centrum dvakrát ročně připravuje také časopis Jihomoravské ekolisty, jehož vydavatelem je Jihomoravský kraj.

SPOLUPRÁCE S JIHMORAVSKÝM KRAJEM

9

Lipka spolupracuje s Jihomoravským krajem od roku 2001, kdy se stal jejím zřizovatelem. S jednotlivými odbory krajského úřadu spolupracujeme v mnoha oblastech: Lipka je zpracovatelem Konceptce EVVO a každý rok se ujímá vybraných úkolů akčního plánu. Dvakrát ročně také vydává zpravodaj o životním prostředí Jihomoravské ekolisty, které krajský úřad rozesílá do všech obcí a škol v Jihomoravském kraji. Od roku 2011 Lipka pro svého zřizovatele organizuje tradiční Soutěž diplomových prací s ekologickou tematikou a zaměřením na území Jihomoravského kraje. Prostřednictvím soutěže kraj vyhledává a oceňuje kvalitní závěrečné práce, a napomáhá tak uplatnění nových generací odborníků působících na jižní Moravě. Dále Lipka vydává řadu metodických a didaktických materiálů pro pedagogy jihomoravských mateřských i základních škol.

Jihomoravský kraj

FINANCOVÁNÍ A HOSPODAŘENÍ ORGANIZACE

10

V roce 2012 Lipka obdržela v příspěvku na přímé náklady finanční prostředky na 7,35 úvazku. Hlavní část chybějících prostředků na platy zajistil Jihomoravský kraj v dotaci na provoz, 12,4 úvazku Lipka financovala z projektů a 4,7 úvazku platila z vlastních příjmů.

V dotaci na provoz z Jihomoravského kraje jsme kromě prostředků na platy zaměstnanců obdrželi finance na zajištění několika úkolů Akčního plánu konceptce EVVO, a to například na semináře a konference o environmentální výchově pro učitele MŠ, ZŠ, SŠ a vychovatele školních družin, na vydání několika vzdělávacích publikací pro děti a učitele, na zajištění osvětových akcí apod. V dotacích od statutárního města Brna jsme získali peníze na energie, na projekt „Lipka brněnským dětem“, který podporuje akce pro veřejnost na všech brněnských pracovištích, „Klubovna na terase“, „Léto v přírodní zahradě“ na úpravu zahrady na Rozmarýnku a na projekt „Zvyšování ekologické gramotnosti v mládežnických organizacích“, který byl určen pro osoby pracující s dětmi. Pokračovala realizace projektu „Přírodní učebna pod starým hradem“, na který poskytla prostředky Nadace OKD.

V roce 2012 jsme ukončili čerpání prostředků z projektu ESF „Environmentální výchova pro školy v Jihomoravském kraji“, který byl určen na přípravu a ověření nových výukových programů pro školy, zapojení škol do mezinárodního programu Ekoškola, tvorbu nových pomůcek k výukovým programům, tvorbu metodik a pracovních listů. Dále jsme ukončili projekt „Praktická ekologická výchova pro pedagogy“ podpořeného ESF a státním rozpočtem ČR, jež byl určen na vzdělávací semináře pro pracovníky škol a školských zařízení v Jihomoravském kraji. V roce 2012 jsme také úspěšně dokončili projekt „Podpora dalšího vzdělávání pro pedagogy v environmentální oblasti“ zaměřený na vytvoření e-studovny pro pedagogy. Stále probíhá realizace projektu „Vzdělávání k udržitelnému rozvoji pro SŠ“, který podporuje vytvoření nových výukových materiálů a výukových programů pro střední školy.

Od roku 2011 jako partneri realizujeme česko-rakouský projekt „ACT WELL – Austrian Czech Teams Widens Evocative Life Long Learning“ a v roce 2012 jsme začali s realizací dalšího česko-rakouského projektu „Gartentherapie – Zahradní terapie“. Z projektových peněz příhraničního projektu budeme realizovat naučnou stezku v okolí Jezírka, altán na zahradě Rozmarýnku, společné semináře pro české a rakouské učitele a také výukové programy pro děti rakouských a českých základních a středních škol. Dále vytvoříme na zahradě Rozmarýnku ukázkovou terapeutickou zahradu a na Jezírku připravíme programy a prostory pro seniory.

Konečná rozvaha	
AKTIVA	2012
1. Hmotný investiční majetek	
- stroje a zařízení	479 807
- budovy	57 635 666
- pozemky	7 132 781
- nedokončené investice	375 545
HIM celkem	65 623 799
2. Oběžná aktiva	
- pohledávky	2 951 220
- materiál na skladě	594 440
3. Finanční majetek	
- pokladna	77 551
- běžný účet	3 055 951
- ceniny	
4. Přechodné účty ak.	
Obežná aktiva celkem	6 679 162
AKTIVA CELKEM	72 302 961
PASIVA	2012
VLASTNÍ ZDROJE	
1. Majetkové fondy	
- fond dlouhodobého majetku	65 914 999
Celkem	65 914 999
2. Finanční fondy	
- fond odměn	68 999
- fond sociální	73 971
- fond rezervní	1 167 578
- fond reprodukce inv. majetku	500 614
Finanční fondy celkem	1 811 162
3. Hospodářský výsledek	467 099
CIZÍ ZDROJE	
1. Krátkodobé závazky	
- závazky z obchodního styku	746 629
- závazky k zaměstnancům	1 032 261
- závazky k soc. zabezpečení	524 828
- daňové závazky	218 569
- krátkodobé úvěry	384 167
- krátkodobé zálohy	27 100
Vyrovnaní se SR	815 000
Jiné závazky	
Celkem	3 748 554
2. Dohadné účty pasivní	361 147
PASIVA CELKEM	72 302 961

Přehled výnosů a nákladů		
VÝNOSY	2012	
	Kč	%
Provozní dotace od ÚSC	12 920 135	38,0
z toho:		
- mzdové náklady a OPPP	1 889 135	
- zákonné pojištění	680 000	
- ONIV a dotace na provoz	10 351 000	
Výnosy z vlastní činnosti	8 148 358	24,0
z toho:		
- tržby z prodeje zboží	361 722	
- tábory, kurzy, zájezdy	2 849 348	
- výukové programy	3 117 120	
- služby, doplňková činnost	433 195	
- příprava stravy a ubytování	1 386 973	
Ostatní výnosy celkem	12 513 158	38,0
z toho:		
- použití fondů		
- úroky	365	
- tržby z pronájmu	266 036	
- dotace na obce	518 000	
- dotace nadační	10 000	
- ostatní výnosy	80 527	
- projekty ESF	11 638 230	35,0
VÝNOSY CELKEM	33 581 651	100,0
NÁKLADY	2012	
	Kč	%
Spotřeba materiálu	2 892 524	9,0
Spotřeba energie	637 573	2,0
Nákup zboží	211 711	0,6
Opravy a udržování	135 857	0,4
Cestovné	488 748	1,5
Ostatní služby	6 767 606	20,0
Mzdové náklady	15 200 107	46,0
Zákonné sociální pojištění	4 911 850	15,0
Odpisy	1 725 558	5,0
Jiné státní náklady	143 018	0,5
NÁKLADY CELKEM	33 114 552	100,0
Hospodářský výsledek	467 099	

PODĚKOVÁNÍ

11

Za náročný, avšak úspěšně zvládnutý rok 2012 patří veliké poděkování všem našim pracovitým lidem, našemu zřizovateli – Jihomoravskému kraji i mnoha spolupracujícím organizacím a jednotlivcům, kteří nám nezištně pomohli jakýmkoliv způsobem. Upřímně jim všem děkujeme a věříme, že si jejich přízeň zachováme a zasloužíme i v letech následujících.

ZAMĚSTNANCI LIPKY V ROCE 2012

ŘEDITELSTVÍ

Mgr. Hana Korvasová
ředitelka

Mgr. Lucie Krejčí
technická redaktorka

Mgr. Andrea Weisová
projektová manažerka

Ing. Aleš Máchal
zástupce ředitelky

Ing. Jana Májková
projektová manažerka

Mgr. Helena Žvaková
účetní

Ing. Lenka Appelová
zástupkyně ředitelky

Bc. Pavlína Slámová
programová pracovnice

Bc. Jaromíra Kamenická
mzdová účetní

Mgr. Kateřina Vítková
PR manažerka

LIPOVÁ

Mgr. Alena Uhříčková
vedoucí pracoviště

Mgr. Jiří Nešpor
pedagogický pracovník

Tončo Jovanovski
správce

Mgr. Renata Czelisová
pedagogická pracovnice

Mgr. Lenka Šimková
pedagogická pracovnice

Jarmila Siničáková
asistentka

Mgr. Blanka Jírů
pedagogická pracovnice

Mgr. Pavlína Veselá
pedagogická pracovnice

Libuše Škrobová
uklízečka

ROZMARÝNEK

Ing. Martin Šrom
vedoucí pracoviště

Ing. Helena Malíková
pedagogická pracovnice

Bc. Veronika Šromová
pedagogická pracovnice

Bc. Lenka Babáčková
pedagogická pracovnice

Ing. Marcela Pálková
pedagogická pracovnice

Simona Wallová
uklízečka

RYCHTA

Mgr. Zdeňka Jičínská
vedoucí pracoviště

Mgr. Michael Král
pedagogický pracovník

Marcela Pernicová
kuchařka

Mgr. Martina Čížková
pedagogická pracovnice

Mgr. Martina Nejezchlebová
pedagogická pracovnice

Jitka Vágnerová
vedoucí provozu

Mgr. Petr Horák
pedagogický pracovník

Ivana Kaňová
uklízečka

Jitka Worbisová
kuchařka

JEZÍRKO

Mgr. Pavlína Horká
vedoucí pracoviště

Mgr. Adéla Nešporová
pedagogická pracovnice

Jaroslav Kubový
správce

Mgr. Světlá Froncová
pedagogická pracovnice

Mgr. Kateřina Řeháková
pedagogická pracovnice

Kateřina Pospíšilová
kuchařka

Ing. Lenka Kvasničková
pedagogická pracovnice

Mgr. Nikola Štěrbová
pedagogická pracovnice

Jana Prokešová
uklízečka

Ing. Bc. Jan Libus
pedagogický pracovník

Mgr. Lenka Uherková
pedagogická pracovnice

Mgr. Roman Maxa
pedagogický pracovník

Mgr. Ingrid Boučková
vedoucí provozu

KAMENNÁ

Mgr. Jiří Vorlíček
vedoucí pracoviště

Mgr. Hana Mikulicová
pedagogická pracovnice

Mgr. Lukáš Kala
odborný pracovník

Mgr. Eva Kazdová
pedagogická pracovnice

Mgr. Kateřina Mrázková
pedagogická pracovnice

Irena Koláčná
asistentka

Mgr. et Mgr. Hana Klenovská
pedagogická pracovnice

RNDr. Eva Trnová, Ph.D.
metodička

Lyubov Lemak
uklízečka

Ing. Dana Křivánková
pedagogická pracovnice

RNDr. Dáša Zouharová
metodička

Dana Nováková
projektová manažerka

Ing. Dana Kellnerová
pedagogická pracovnice

Bc. Jana Dvořáčková
asistentka

Ing. Petr Rychetský
odborný pracovník

Mgr. Markéta Machátová
pedagogická pracovnice

Mgr. Gabriela Hájková
programová pracovnice

RNDr. Jan Trávníček
odborný pracovník

V naší práci nás podporují také naše zaměstnankyně na mateřské dovolené:

Mgr. Vladislava Kolářová, Mgr. Jana Halúzová, Mgr. Lenka Kopáčová, Mgr. Ivana Plíšková, DiS. a Markéta Šenková

ZA POMOC A PODPORU V ROCE 2012 DĚKUJEME PŘEDEVŠÍM TĚMTO LIDEM A INSTITUCÍM:

RNDr. Libor Ambrozek
 RNDr. Monika Ambrozková
 Mgr. Martin Ander, Ph.D.
 Ing. Milan Appel
 MgA. Jan Augusta
 Ing. Pavel Balík
 Ing. Bc. et Bc. Petr Bannert, Ph.D.
 Mgr. Michal Bartoš, Ph.D.
 Mgr. Bohuslav Binka, Ph.D.
 Mgr. Václav Božek, CSc.
 Bc. Roman Celý, DiS.
 JUDr. Sylva Dohnálková
 JUDr. Ivan Dorovský
 Ing. Jana Drápalová
 Ing. Andrea Dvořáková
 Ivana Fajnorová
 RNDr. Yvonna Gailly, CSc.
 PhDr. Lea Hanáková
 Ing. Olga Hanzlová
 JUDr. Michal Hašek
 Ing. Josef Havlín
 Mgr. Zuzana Havlínová
 doc. PaedDr. Hana Horká, CSc.
 Mgr. Marta Hromková
 Ing. Bc. Anna Hubáčková
 doc. RNDr. Karel Hudec, DrSc.
 Ing. Jaroslav Chalupník
 Ing. Jiří Ištvan
 Ing. Miroslava Janalíková
 Mgr. Jiří Janda
 RNDr. Naďa Johanisová, Ph.D.
 Mgr. Bc. Růžena Jonášová
 Ing. Stanislav Juránek
 Mgr. Jaroslav Kepka
 Mgr. Monika Knettigová
 Ing. Karel Kočvárek
 Bc. Jana Konečná Horká
 Ing. Bc. Dagmar Kostrhůnová

RNDr. Jiří Kulich
 JUDr. Hana Kulichová
 RNDr. Miroslav Kundrata
 Ing. Petr Laštůvka
 prof. RNDr. Hana Librova, CSc.
 doc. Ing. Petr Maděra
 Ing. Karla Mališová
 Ing. Pavel Mauer
 Ing. Ivo Minařík
 Dana Mitisková
 doc. PhDr. Jiří Němec, Ph.D.
 Mgr. Hynek Nespěšný
 doc. RNDr. Pavel Nováček
 Mgr. Helena Nováčková
 RNDr. Miloslav Novák
 Ing. Jaroslav Parolek
 Ing. Marek Polák
 JUDr. Hana Poláková
 Blanka Ponižilová
 Mgr. Kateřina Putnová
 Mgr. Lucien Rozprým
 RNDr. Hana Slobodníková
 Ing. Jana Soběslavská
 PhDr. Arnošt Svoboda
 Marie Šandová
 prof. Ing. Dr. Bořivoj Šarapatka, CSc.
 Hana Šíbllová
 RNDr. Leoš Štefka
 Ing. Vladimír Štefl
 doc. Mgr. Lubomír Tichý, Ph.D.
 RNDr. Dana Tomášová
 doc. RNDr. Josef Trna, CSc.
 Ing. Radek Tyllich
 Ing. Martin Vaněček
 Ing. Helena Vlašínová, Ph.D.
 RNDr. Mojmír Vlašín
 Mgr. Zbyněk Zavadil
 RNDr. Jozef Zetěk

Centrum globálního rozvojového vzdělávání NaZemi
 Ekologický institut Veronica
 Hnutí DUHA
 Chaloupky, o. p. s, školská zařízení pro zájmové a další vzdělávání
 Katedra environmentálních studií Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně
 Lesy České republiky, s. p., Hradec Králové
 Mendelova univerzita v Brně
 Městská část Brno-Jundrov
 Městská část Brno-střed
 Mikroregion Drahanská vrchovina
 Ministerstvo životního prostředí ČR
 Nadace Partnerství
 Nadace Veronica
 NESEHNUTÍ Brno
 Obec Krásensko
 Odbor školství, mládeže a tělovýchovy Magistrátu města Brna
 Odbor životního prostředí Magistrátu města Brna
 Odbor životního prostředí KrÚ Jihomoravského kraje
 Odbor školství KrÚ Jihomoravského kraje
 Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity v Brně
 Pozemkový spolek Hády
 Přírodní zahrada, o. s.
 Rezekvítek – sdružení pro ekologickou výchovu a ochranu přírody
 Sdružení středisek ekologické výchovy Pavučina
 Sluňákův – centrum ekologických aktivit města Olomouce, o. p. s.
 Státní fond životního prostředí ČR
 Středisko ekologické výchovy a etiky Rýchory SEVER, pracoviště Horní Maršov
 Školní lesní podnik Masarykův les Křtiny
 Základní škola Podomí

*Za Lipku
 Mgr. Hana Korvasová*

Autoři textů: Zaměstnanci Lipky
Redakce: Kateřina Vítková, Hana Korvasová
Fotografie: Archiv Lipky, Tomáš Siničák
Obálka: Jan Augusta
Sazba: Miroslav Švejda
Tisk: Tiskárna Helbich, a. s., Valchařská 36, Brno

Vydala Lipka – školské zařízení pro environmentální vzdělávání, Brno, Lipová 20
www.lipka.cz, tel. 543 211 264, lipka@lipka.cz
Brno 2013

Vytištěno na recyklovaném papíře.

